

Lausunto

22.11.2024

Asia: VN/25525/2023

Luonnos valtioneuvoston periaatepäätökseksi kansallisesta ohjelmasta demokratian ja osallistumisen edistämiseksi (demokratiaohjelma)

Lausunnonantajan lausunto

Saate lausunnolle ja/tai koko periaatepäätösluonnosta koskevat yleiset huomiot

Opintotoiminnan Keskusliitto ry / Opintokeskus Sivis kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto demokratiaohjelman valmisteluun. Opintotoiminnan Keskusliitto on 81 valtakunnallisen järjestön sivistysliitto, joka ylläpitää valtakunnallista vapaan sivistystyön oppilaitosta Opintokeskus Sivistä. Siviksen opetusohjelman 5000 koulutusta kehittää demokratialle oleellisia kansalaistaitoja ja osaamista, kuten yhteistyökykyä, keskustelutaitoja, vaikuttamista ja päätöksentekotaitoja. Opintokeskuksen lakisääteisenä tehtävänä on järjestää opintoja aktiivisen kansalaisuuden sekä demokratian ja kansalaisyhteiskunnan toiminnan edistämiseksi.

Ohjelman lähtökohtana toimivan demokratian edellytyksenä on mainittu ihmisten vahva luottamus omiin osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksiin. Kansalaisjärjestöillä on keskeinen rooli tämän luottamuksen luomisessa. Demokratiaohjelmalla tulisi olla selkeä kytkentä kansalaisjärjestöstrategiaan ja kansalaisjärjestöjen elinvoimaisuuden ja vapaan sivistystyön koulutuksen turvaamiseen ja vahvistamiseen.

On myönteistä, että demokratiaohjelmassa nostetaan esiin demokratiataitojen oppiminen sekä erityisenä osaamistarpeena medialukutaito. Näiden taitojen oppimisessa on oleellista tunnistaa myös kansalaisjärjestöjen toiminnan ja vapaan sivistystyön koulutuksen merkitys taitojen oppimisessa. Järjestöt yhdessä opintokeskusten kanssa kouluttavat ja harjoittavat demokraattisen päätöksenteon ja osallistumisen taitoja koulutuksella ja käytännössä. Kansalaisjärjestöjen toiminnalla ja koulutuksella on tärkeä rooli nuorten, kuin aikuisten suomalaisten sekä maahanmuuttajien demokratiataitojen kouluttajina ja aktiivisen kansalaisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien tarjoajina.

Kansalaisjärjestöjen vahva sisäinen demokratia palvelee myös yhteiskunnallista päämäärää. Kansalaisten demokratiataidot eivät vahvistu ilman yhteisöä, vaan aktiivinen kansalaisuus syntyy vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Yhteisöissä toimiminen lisää yhteiskunnallista luottamusta, turvallisuutta ja toiveikkuutta, jotka ovat demokratialle nyt ja tulevaisuudessa korvaamattoman tärkeitä. Osallistamalla järjestöjä yhteiskunnalliseen keskusteluun, saadaan tuotua moniäänisyyttä ja laajempaa tietoutta päätösten vaikutuksista myös heikommassa asemassa oleviin.

On huolestuttavaa, että marraskuussa 2024 julkaistun Hyvin sanottu -tutkimuksen mukaan Suomalaiset seuraavat ja osallistuvat yhteiskunnalliseen keskusteluun yhä vähemmän. Toisaalta keväällä julkaistun Vapaaehtoistoiminta Suomessa 2024 tutkimuksen mukaan 49 % suomalaisista on vuoden aikana osallistunut vapaaehtoistoimintaan. Tämä osoittaa, että Suomessa tarvitaan perinteisten vaalien ja monipuoluejärjestelmän vaalimisen rinnalle kansalaisille myös muita osallistumisen ja vaikuttamisen paikkoja. Kansalaisjärjestöt voivat toiminnallaan vahvistaa yksilön uskoa omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa ja lisätä tätä kautta luottamusta yhteiskunnan toimintaan.

Kansallisen demokratian ja osallistumisen ohjelmassa on otettu hyvin huomioon lasten ja nuorten osallisuuden edistäminen ja demokratiakasvatus. Ohjelmassa tulisi kuitenkin näkyä selkeämmin myös yhteiskuntamme muut ryhmät, jotka ovat vaarassa passivoitua demokratian näkökulmasta. Esimerkiksi olisi tärkeää nostaa selkeämmin esille maahan muuttaneiden kotoutumiseen liittyvät demokratiakasvatuksen tarpeet, jotta polarisaatiokehitys Suomessa saataisiin pysäytettyä.

LUKU 3.1 Edistämme äänestysaktiivisuutta

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 1: Etsimme keinoja lisätä erityisesti nuorten äänestysaktiivisuutta sekä tasoittaa väestöryhmien ja alueiden välillä havaittuja eroja äänestysaktiivisuudessa ja pysäyttää eriytymiskehitys.

Aktiivisen äänestyskäyttäytymisen edellytyksenä on ymmärrys suomalaisesta demokraattisesta päätöksentekoprosessista ja omista vaikuttamismahdollisuuksista vaalien kautta. Vaikuttaminen ja edunvalvonta ovat monien kansalaisjärjestöjen keskeinen toimintamuoto. Kansalaisjärjestöt kokoavat yhteen ja tuovat esille niiden jäsenistölle tärkeitä vaikuttamisen kohteita ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen tapoja. Järjestödemokratiaan osallistuminen valmistaa myös muuhun yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja antaa kokemuksia vaikuttamiseen osallistumisesta.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- ymmärrettävä ja saavutettava vaalitiedotus ja -viestintä,
- äänestyspaikkojen saavutettavuuden ja esteettömyyden varmistaminen,

- **kuntien kannustaminen kuulemaan nuoria ja huomioimaan eri ikäryhmiä äänestyspaikkojen sijoittelussa,**
- **yhteistyö kansalaisjärjestöjen ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa erityisesti ensi kertaa äänestävien nuorten aikuisten ja muita heikommassa asemassa olevien äänioikeutettujen tavoittamiseksi.**

Lisäsehdotus:

yhteistyö kansalaisjärjestöjen ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa erityisesti ensi kertaa äänestävien nuorten aikuisten, ensi kertaa Suomessa äänestävien maahan muuttaneiden ja muita heikommassa asemassa olevien äänioikeutettujen tavoittamiseksi.

Tavoitelinjaus 2: Lisäämme lasten ja nuorten mahdollisuuksia saada tietoa vapaiden vaalien merkityksestä ja harjoitella äänestämistä.

Ohjelmassa olisi tärkeä tuoda esille järjestö- ja yhdistystoiminta äänestämisen harjoittelun paikkana kaiken ikäisille. Nuorille erilaiset nuorten järjestöt ja oppilaskuntatoiminta tarjoavat käytännön kokemuksia demokraattisesta päätöksenteosta ja osallistumisesta. Yhdistyksissä toteutetaan säännöllisin väliajoin vaaleja ja äänestyksiä, kuten hallituksen jäsenten valitsemista tai toimintasuunnitelmien hyväksymistä, mikä antaa jäsenille mahdollisuuden tutustua äänestämisen prosessiin tutussa ja turvallisessa ympäristössä.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **yhteistyö ja vuorovaikutus valtioneuvoston, hyvinvointialueiden ja kuntien, kirjastojen, koulujen, oppilaitosten ja kolmannen sektorin toimijoiden kesken,**
- **lapsi- ja nuoriystävällisen, saavutettavan, ymmärrettävän ja puoluepoliittisesti neutraalin tiedon tuottaminen ja viestintä vaaleista, eri hallintotasojen tehtävistä, puolueiden arvoista ja äänestämisestä niissä kanavissa missä lapset ja nuoret viettävät aikaansa ja osana demokratiakasvatusta.**

On myönteistä, että toimenpiteissä tunnustetaan yhteistyö ja vuorovaikutus eri toimijoiden kesken. Vapaan sivistystyön oppilaitoksina kaikki opintokeskukset tarjoavat järjestön kanssa koulutusta yhdistysdemokratian tueksi. Esimerkkinä Opintokeskus Sivis tarjoaa vapaasti käytettävän Kokouskäytännöt.fi-verkkomateriaalin, joka sisältää tietoa kokouksista yhdistystoiminnassa, hyviä käytännön vinkkejä muun muassa äänestämiseen, etäkokousten järjestämiseen sekä paljon erilaista materiaalia kokousten tueksi. Tarkemman toimeenpanosuunnitelman yhteydessä onkin keskeistä tunnistaa ja entistä tehokkaammin ottaa käyttöön hankkeissa ja oppilaitoksissa tuotetut resurssit.

LUKU 3.2 Vahvistamme lasten ja nuorten osallisuutta

Yleiset huomiot

On myönteistä, että lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Toimenpidekokonaisuudessa lasten ja nuorten kanssa toimivien kansalaisjärjestöjen rooli, vapaan sivistystyön koulutus ja näiden toimintaedellytysten turvaaminen tulisi olla keskeinen osa toimenpiteiden toteuttamista yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen lisäksi.

Tavoitelinjaus 3: Vahvistamme kuntien ja hyvinvointialueiden nuorisovaltuustojen asemaa sekä yhteistyötä ja vuorovaikutusta muiden lapsia ja nuoria edustavien toimielinten, kuten oppilas- ja opiskelijakuntien, ja haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten parissa työskentelevien toimijoiden kanssa.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- kuntalain ja hyvinvointialuelain toimivuuden arviointi nuorisovaltuustoja koskevien säännösten osalta,
- tuki ja koulutus kuntien, hyvinvointialueiden sekä koulujen ja oppilaitosten henkilöstölle niin yleissivistävässä kuin ammatillisessa koulutuksessa.

-

Tavoitelinjaus 4: Vahvistamme lapsi- ja nuoriystävällistä osallistumista ja kuulemista heitä itseään koskevissa asioissa.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- lasten ja nuorten kuulemisen ja osallistumisen merkityksen painottaminen avoimen lainvalmisteluprosessin kehittämisessä,
- viranhaltijoiden tukeminen ja kuulemis- ja vuorovaikutusosaamisen lisääminen,
- jo olemassa olevien lasten ja nuorten osallistumisen ja kuulemisen rakenteiden tehokkaampi hyödyntäminen valmistelussa ja päätöksenteossa,
- hyvien käytänteiden kokoaminen ja levittäminen,
- osallistumis- ja kuulemistoimien vaikuttavuuden arvioinnin, mittaamisen ja seurannan kehittäminen sekä sidosryhmäviestintä osallistumisen tuloksista.

Dialogisuus on nostettu ohjelmassa myönteisesti esiin hyvän keskustelukulttuurin edistämiseksi. Toimenpide sopi myös lasten ja nuorten osallisuuden edistämiseen. Esitämme, että toimenpiteisiin lisättäisiin dialogiosaamisen vahvistaminen (esim. Erätauco-menetelmä ja Puntarivat kansalaiskeskustelut). Dialogisten keskustelujen järjestäminen esim. kouluissa, kirjastoissa jne. mahdollistavat lasten ja nuorten matalan kynnyksen osallistumisen päätöksentekoon. Monissa järjestöissä on paljon dialogiosaamista, esimerkiksi Opintokeskus Sivis on viime vuosina kouluttanut yli 500 Erätauco-ohjaajaa. Dialogien toteuttamisessa järjestöt tulisi tunnistaa mahdollisena

resurssina ja dialogisuuden edistäjinä. Järjestöt tekevät yhteistyötä koulujen, seurakuntien ja nuorisotalojen kanssa ja tämä mahdollistaa keskustelujen integroimisen osaksi nuorten arkea.

LUKU 3.3 Kehitämme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyviä käytäntöjä

Yleiset huomiot

On erittäin myönteistä, että demokratia- ja ihmisoikeuskasvatus on nostettu keskeiseen asemaan demokratiaohjelmassa. On myös myönteistä, että vapaan sivistystyön oppilaitokset tunnustetaan tämän osa-alueen toimijoina.

Vapaan sivistystyön oppilaitosten työ aikuisten demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksessa tulisi kuitenkin nostaa selkeämmin esille tässä luvussa. Esimerkiksi opintokeskukset tarjoavat konkreettista demokratiataitojen, päätöksenteon, vaikuttamisen ja dialogitaitojen koulutuksia, jotka vahvistavat ja täydentävät formaalin koulutuksen opetussuunnitelmaa ja tarjoavat joustavuutta ja käytännönläheisiä oppimisympäristöjä.

Huomionarvoista toimenpiteiden osalta on, että vapaassa sivistystyössä opintokeskusten lakisääteisenä tehtävänä on toimia valtakunnallisina oppilaitoksina järjestämällä opintoja itse sekä yhdessä kansalais- ja kulttuurijärjestöjen kanssa aktiivisen kansalaisuuden, demokratian ja kansalaisyhteiskunnan toiminnan edistämiseksi. Tästä syystä on perusteltua nostaa esiin ohjelman toimenpiteissä tämän lakisääteisen erityistehtävän tunnistaminen ja toimintaedellytysten turvaaminen.

Tavoitelinjaus 5: Vahvistamme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen jatkumoa eri kouluasteiden välillä varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle ja tiivistämme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kansallisen tason yhteistyötä, koordinointia ja seurantaa.

Tässä tavoitelinjauksessa olisi hyvä nostaa esille vapaan sivistystyön koulutustarjonnan hyödyntäminen demokratia- ja ihmisoikeuskasvatukseen. Erityisesti opintokeskuksilla on opetusohjelmassaan paljon näihin aiheisiin liittyviä koulutuksia. Koski-tietovarannon kautta vapaan sivistystyön koulutukset on mahdollista ottaa osaksi jatkuvan oppimisen ekosysteemiä ja tunnistaa muissa oppilaitosmuodoissa. Opintokeskusten tarjonnasta olisi mahdollista löytää sisältöjä myös formaalien oppilaitosten opettajien täydennyskoulutukseksi näistä aiheista.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kansallisen kehittämisen koordinoinnin ja seurannan kehittämistyö yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa keskeisten toimijoiden, kuten Opettajankoulutusfoorumin, yliopistojen ja korkeakoulujen, Opetushallituksen sekä vapaan sivistystyön toimijoiden kanssa,**
- **mitattavissa olevan seurantatiedon kehittäminen demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta koskevien, opetussuunnitelmien ja tutkinnon perusteissa määriteltyjen oppimistavoitteiden toteutumisesta varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja toisen asteen opetuksessa.**

-

Tavoitelinjaus 6: Parannamme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyvien käytäntöjen sekä opetusmateriaalien ja -menetelmien laatua ja saatavuutta kansallisesti.

Tavoitelinjaus 6 toimenpiteissä on tarpeellista ottaa huomioon suomalaisissa kansalaisjärjestöissä tuotettu laaja demokratiaa ja ihmisoikeuksia käsittelevä materiaali. On monia järjestöjä, joiden ydintoimintaa on näistä asioista kouluttaminen ja tiedon lisääminen. Opintokeskusten kautta näitä materiaaleja ja koulutuksia on mahdollista levittää myös muiden oppilaitosmuotojen käyttöön.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **jo olemassa olevien hyvien käytäntöjen, materiaalien ja menetelmien skaalaaminen ja levittäminen valtakunnallisesti varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle**
- **demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen käytännön toteuttamisvaihtoehtojen ja ratkaisumallien kehittäminen yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa keskeisten sidosryhmien, kuten kolmannen sektorin toimijoiden, vanhempien ja muiden lähiyhteisötoimijoiden kanssa.**

-

Tavoitelinjaus 7: Vahvistamme siviilipalveluskoulutukseen, kotoutumiskoulutukseen, monikieliseen yhteiskuntaorientaatioon sekä varusmiespalvelukseen osallistuvien tietämystä ja osaamista demokratiasta.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **siviilipalveluskoulutuksen, kotoutumiskoulutuksen ja monikielisen yhteiskuntaorientaation sekä varusmiespalveluksen opetussuunnitelmien ja -sisältöjen tarkastelu demokratia- ja osallisuusteemojen näkökulmista.**

-

LUKU 3.4 Vahvistamme hyvän keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuuria yhteiskunnassa

Yleiset huomiot

Hyvän keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuurin vahvistaminen on tärkeä nosto ohjelman tavoitteisiin. Kansalaisjärjestöjen mahdollisuudet ja keskeinen merkitys osallisuuden edistäjänä paikallisesti tulisi huomioida ohjelmassa selkeämmin. Kansalaisjärjestöt toimivat monesti paikallisesti ja pystyvät tavoittamaan ja tarjoamaan saavutettavia osallistumis- ja kuulemismahdollisuuksia myös heikommassa asemassa oleville.

Tavoitelinjaus 8: Parannamme monikanavaisia osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia erilaisten alueiden ja eri väestöryhmien, erityisesti lasten ja nuorten erilaiset osallistumisen edellytykset sekä haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja nuoret huomioon ottaen.

Keskeistä tavoitelinjauksessa on tukea erityisesti tällä hetkellä osallistumisen ulkopuolelle jäävien osallistumismahdollisuuksia. Tässä tavoitelinjauksessa tulisi tuoda erillisenä mainittuna kohderyhmänä esille myös maahan muuttaneet polarisaatiokehityksen katkaisemiseksi.

Tavoitelinjauksessa tulisi selkeämmin tuoda esille järjestöjen tärkeä rooli sillanrakentajina haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien ja hallinnon välillä. Järjestöt voivat hyödyntää erilaisten yhteisöjen tuntemustaan edistääkseen avointa vuoropuhelua eri väestöryhmien välillä, ja vähentääkseen epäluuloja viranomaistoimintaa kohtaan. Opintokeskukset ja järjestöt voivat yhdessä kehittää kansalaisten, järjestöjen ja hallinnon yhteistyötä heikommassa asemassa olevien henkilöiden tukena.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **uudenaisten, valtakunnallisten osallistumisen ja vaikuttamisen keinojen ja rakenteiden kehittäminen ja testaaminen,**
- **jo olemassa olevien osallistumisen rakenteiden vakiinnuttaminen,**
- **digitaalisten vaikuttamiskanavien lapsi- ja nuorisoystävällisyyden parantaminen ja niiden tunnettuuden lisääminen,**
- **hallinnon ja kansalaistoimijoiden ratkaisukeskeisen kumppanuuden vahvistaminen erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien tavoittamiseksi sekä vuoropuhelun lisäämiseksi heitä koskevassa päätöksenteossa.**

Digitaalisten vaikuttamiskanavien kehittäminen on tärkeä toimenpide. Toimenpiteissä on tarpeellista ottaa huomioon myös, että digitaalinen osallistuminen edellyttää digitaalisten perustaitojen ja medialukutaidon osaamisen vahvistamista edellytyksenä demokraattisen osallistumisen oikeuksien toteutumiselle.

Tavoitelinjaus 9: Tuemme suoran kansalaisosallistumisen mallien kehittämistä ja dialogisten menetelmien käyttöönottoa päätöksentekoprosesseissa eri hallinnontasoilla.

Tavoitelinjauksessa tulisi tuoda konkreettisemmin esille myös kansalaisyhteiskunnan ja oppilaitosten, erityisesti vapaan sivistystyön oppilaitosten, rooli dialogisten menetelmien ja kansalaisosallistumisen mallien kehittämisessä. Opintokeskuksilla on jäsenjärjestöjensä kanssa mahdollisuus osallistua menetelmien levittämiseen valtakunnallisesti eri alueet huomioiden.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **niin sanotun puntaroivan demokratian menetelmien, kuten kansalaisraatien tai -paneelien, sekä dialogisten menetelmien käyttöönotto valtioneuvoston strategisten linjausten valmistelussa ja osana olemassa olevia kuulemisen ja osallistumisen kanavia,**
- **kansallisten dialogien mallin jatkokehittäminen, dialogien toteuttaminen ja niiden tulosten parempi hyödyntäminen,**
- **paikallisesti ja alueellisesti kehitettyjen hyvien dialogikäytäntöjen ja -mallien levittäminen valtakunnallisesti,**
- **eduskunnan, hyvinvointialueiden ja kuntien kannustaminen puntaroivan keskustelun käyttämiseksi päätöksentekonsa tukena.**

Demokratian uusien menetelmien kehittäminen ja kokeileminen on myönteinen toimenpide. Tässä kumppanina on tarpeellista tunnistaa myös kansalaisjärjestöt ja lakisääteisen tehtävänsä mukaisesti myös opintokeskukset, joilla on järjestöjen kanssa mahdollisuus osallistua menetelmien levittämiseen. Konkreettisenä esimerkkinä Opintokeskus Sivis on kouluttanut yli 500 Erätauko-ohjaajaa. Vastaavalla tavalla vapaan sivistystyön olemassa olevaa rakennetta on mahdollista hyödyntää dialogimallien, uusien puntaroivan demokratian menetelmien ja dialogisen johtamisen kouluttajana. On tarpeellista tunnistaa nämä yhteistyön ja olemassa olevien koulutusrakenteiden mahdollisuudet kumppanina julkiselle hallinnolle kehittämis- ja kouluttamistyössä. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi uusien keveämpien formaattien suunnittelua, jotka mahdollistavat monipuolisen osallistumisen ja tulosten hyödyntämisen päätöksenteossa.

LUKU 3.5 Kehitämme paikallishallintoa ja varmistamme lähidemokratian toteutumisen

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 10: Seuraamme ja edistämme asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumista hyvinvointialueilla ja kunnissa.

Tavoitelinjaukseen tulisi saada myös konkreettisia toimenpiteitä asian edistämisestä. Tavoitelinjauksessa olisi tärkeä tuoda näkyviin kansalaisjärjestöjen rooli asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämässä hyvinvointialueilla ja kunnissa. Kansalaisjärjestöt edustavat monia hyvinvointialueiden palvelujen käyttäjiä ja voivat sitä kautta mahdollistaa esimerkiksi potilaiden osallistumisen palvelujen kehittämiseen. Opintokeskuksilla on puolestaan tärkeä rooli järjestöjen toimijoiden kouluttamisessa niin, että paikallisyhdistykset osaavat osallistua ja vaikuttaa hyvinvointialueilla ja kunnissa.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **hyvinvointialueuudistuksen vaikutusten arviointi asukkaiden ja palvelunkäyttäjien tosiasiallisiin osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksiin kunnissa ja hyvinvointialueilla sekä alueelliseen yhdenvertaisuuteen,**
- **alueellisen ja paikallisen demokratian kehittäminen ja osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.**

-

Tavoitelinjaus 11: Tuemme demokratian ja osallistumisen näkökulmaa osana alue- ja paikallishallinnon johtamista ja päätöksentekoa.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- hyvinvointialueiden ja kuntien välisen rajapinnan sekä ministeriöiden välisen työnjaon selkeyttäminen alueellisen ja paikallisen demokratian ja osallistumisen edistämiseen liittyen,
- asukkaiden osallistumisen tarkasteleminen johtamisen ja hallinnon kysymyksenä ja osana päätöksentekoa,
- tietopyynnön sekä kuntalais- ja hyvinvointialuealoitteen tunnettuuden, käytön ja kehittämisen selvittäminen,
- demokratiaosaamisen lisääminen julkisissa palveluissa.

-

LUKU 3.6 Kehitämme kansallista demokratiapolitiikkaa

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 12: Jatkamme kansallisen demokratiapolitiikan johdonmukaista kehittämistä perustuen demokratianäkemykseen, jossa perusoikeudet, sananvapaus, oikeusvaltioperiaate, hyvä hallinto, kansalaisten osallistuminen ja korruption kitkeminen nähdään tärkeinä, toisistaan riippuvaisina demokratian elementteinä.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- demokratiapolitiikan nykyistä tiiviimpi ja systemaattisempi koordinaatio suhteessa esimerkiksi hallinto-, tieto-, media- ja teknologiapolitiikkatoimiin,
- yhteistyö akateemisen tutkimuksen kanssa demokratiapolitiikan tietoperustan ja tietoperusteisen päätöksenteon vahvistamiseksi.

Tavoitelinjauksen toimenpiteissä tulisi näkyä akateemisen tutkimuksen lisäksi järjestö ja opintokeskus/vapaan sivistystyössä kertyvän tiedon hyödyntämisen mahdollisuudet akateemisessa tutkimuksessa. Kansalaisyhteiskuntastrategian toimenpiteissä on tunnistettu tavoite tiedon tuottamisesta kansalaisjärjestöistä, millä on yhteys demokratiatyön tietoperustaan. Lisäksi kansalaisjärjestöt ja opintokeskukset tuottavat vuosittain tietoa kentän tilasta: mm. Vapaaehtoistoiminta Suomessa, Järjestöbarometri, Järjestöjen osaamistarvekartoitus, näiden tuottamaa tietoa olisi tärkeä hyödyntää myös kansallisessa työssä laajemmin.

Tavoitelinjaus 13: Vahvistamme kansallisen demokratiapolitiikan ja demokratian edistämistoimien vaikuttavuuden arviointia, seurantaa ja läpinäkyvyyttä.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- kansallisen demokratiaindikaattorityön kehittäminen,
- osallistuminen Suomen demokratian tilan arviointi- tai auditointityöhön yhteistyössä keskeisten sidosryhmien kanssa,
- hallituksen demokratiapoliittisista toimenpiteistä ja niiden vaikuttavuudesta viestiminen avoimesti, saavutettavasti ja läpinäkyvästi.

-

LUKU 3.7 Edistämme demokratiaa Euroopan unionissa ja kansainvälisesti

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 14: Edistämme demokratiaa ja ihmisoikeuksien toteutumista Euroopan unionissa ja kansainvälisesti, ja vahvistamme näin myös turvallisuutta, vakautta ja kriisinkestävyyttä.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- demokratiatoimien jatkumon, hyvän hallinnon ja avoimuuden kehittämisen sekä vaaliturvallisuustyön syventämisen edistäminen EU:ssa,
- tietoisuuden lisääminen demokratian ja kansalaisyhteiskunnan tukemiseen suunnatuista EU-rahoituslähteistä kansallisesti,
- aktiivinen vaikuttaminen Euroopan neuvoston roolin kehittämiseen demokratiakysymyksissä,
- osallistuminen Team Europe Democracy -aloitteeseen,
- kehitysyhteistyömäärärahan kohdentaminen strategisesti demokratian, oikeusvaltion, ihmisoikeuksien ja kansalaisyhteiskuntien vapaan toimitilan tukemiseksi huomioiden erityisesti niin kutsuttujen tasapainottavien tai vastapainojen instituutioiden toimintaa.

-

Tavoitelinjaus 15: Tiivistämme Suomen kansainvälisen demokratiatyön koordinointia ja kansainvälisten demokratiasuosituksen toimeenpanon seurantaan kansallisella tasolla.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- valtioneuvoston kansainvälisten demokratia-asioiden koordinaatiojärjestelmän perustaminen,

- kansainvälisten valvontaelinten ja järjestöjen suositusten kansalliseen toimeenpanoon panostaminen.

-

1 Tilannekuva: Demokratian tila kansainvälisesti ja Suomessa

Yleiset huomiot

-

Esitetty tilannekuva on ajantasainen, perustuu tutkittuun tietoon ja antaa kattavan kuvan demokratian tilasta kansainvälisesti ja Suomessa

-

Tilannekuva toimii hyvänä taustoituksena periaatepäätöksessä esitettyihin linjauksiin

-

2 Demokratiapolitiikka Suomessa ja Euroopan unionissa

Yleiset huomiot

-

3 Suomen osallistuminen kansainväliseen demokratiayhteistyöhön

Yleiset huomiot

-

Salo Marita
Opintotoiminnan Keskusliitto / Opintokeskus Sivis